

Federal Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier'in Hürriyet Gazetesi ile gerçekleştirdiği ve 5 Ekim 2021 tarihli Avrupa baskısında (kısmen Türkiye baskısında da olmak üzere) yayınlanan Söyleşisi

1. *Türkiye ile Almanya Federal Cumhuriyeti arasında imzalanan İşgücü Anlaşması'nın üzerinden 60 yıl geçti. Geriye baktığımızda bu 60 yılı nasıl değerlendirirdiniz?*

Türkiye ile imzalamış olduğumuz İşgücü Anlaşması'nın 60. Yıldönümü Almanya'da bizler için özellikle birinci kuşaktan insanları takdir etmemize bir vesiledir. Bu birinci kuşak ülkemizin kalkınmasına ve ekonomik başarısına büyük katkıda bulunmuştur. Bu insanlar, biz onları davet ettiğimiz için geldiler. Onlara ihtiyacımız olduğu için. Onlara çok şey borçluyuz. Ülkemiz onların yardımıyla ekonomik gücünü ve refah düzeyini artırdı, daha açık ve çeşitlilik gösteren bir topluma dönüştü. Almanya bir göç ülkesidir; güçlü ve refah düzeyi yüksek bir ülke olarak kalmak istediğimiz için göç, bundan sonra da gereklidir.

Türkiye'den gelen insanlar ülkelerimiz arasındaki ilişkileri de belirlediler. Türkiye ve Almanya arasında günümüzde mevcut olan ilişki bağının bir benzeri yoktur. „Benzersiz bir ilişki“: Bu tanımlama, olumlu olanı içerdiği kadar sorunları ve zorlukları da içerir.

2. *O zamanlar aileler nasıl karşılandılar ve sizce bir hoşgeldiniz kültürü var mıydı?*

İşığın olduğu yerde gölge de vardır. Başlarda ki, bunu olduğu gibi söylemek gerekir; talebimiz üzerine buraya çalışmak için gelen birçok işçi hor görüldü ya da hatta kendilerini küçük düşüren davranışlara maruz kaldı, mesai arkadaşları ve komşuları tarafından kuşkuyla karşılandılar. Yıldönümü münasebitiyle bu yıl tekrar duyacağımız hikayeler insanın yüreğini dağlıyor. Ama en başından itibaren yardım, destek ve dayanışma da vardı; örneğin sendikalar tarafından ve işletmelerde. Birinci kuşaktan insanlarla yaptığım görüşmelerden, yardım eden birçok Alman komşu ya da iş arkadaşlarının da olduğunu biliyorum. Uzun vadede de gördüğümüz, karşılıklı saygı ve diğer kültüre duyulan merakın iki tarafın da çekinceleri ve hatta korkularının üstesinden gelmesine katkıda bulunduğudur. Dar görüşlü milliyetçiliği ve kültürel üstünlük taslamaları geride bırakmaya, başkalarına ilgi göstererek açık davranmaya ve birbirinden öğrenmeye hazır olmak barışçıl bir beraberliğe giden en iyi zemini hazırlar.

3. *Misafir işçiler ve Almanya'da doğan çocukları ihmal edildiler mi? Misafir işçilerin uyum sürecinin uzun bir zaman iyi geçmemesinin nedenleri sizce nedir?*

Uyum konusu uzun bir süre gündemin odak noktası olmadı. İnsanların iki üç yıl sonra tekrar ülkelerine döneceklerinden yola çıkıldı. Yeterince dil kursu, destek veren program yoktu. Gerçek bir uyum politikası olmadığı için de gerçek bir uyum yaşanmadı. Türkiye'den gelen birçok insan fazlasıyla uzun bir süre Alman toplumunun kenarında kaldı. Siyaset ve toplumun şunu görmesi fazlasıyla uzun sürdü: Sözde misafir işçiler ne misafir ne de sadece işçilerdi. Günümüzde ise o zaman gelen insanlar çocukları, torunları ve torunlarının çocuklarıyla Almanya'nın bir parçası oldular.

4. *Türk kökenli insanların halen uyum sorunu olduğunu düşünüyor musunuz? Eğer öyleyse uyum açısından hangi eksikler var?*

Türk kökenli insanlar günümüzde Alman toplumunun bir parçası, etkin yurttaşlar arasındadırlar. Ülkemizin geleceğine birlikte şekil veriyoruz. Göçmenler; çocukları ve torunları, günümüzde fabrikalarda olduğu gibi araştırma kurumlarında da çalışıyorlar, sanatçı ve müzisyen ya da girişimci olarak çalışıyorlar ya da geliştirdikleri aşı maddesi ile hem de dünya genelinde olmak üzere Korona pandemisine karşı en önemli katkıda bulunuyorlar. Hakim ve savcı oldular, milletvekili, müsteşar ya da bakan olarak hukuk devletimizi, özgürlüğümüzü ve demokrasimizi savunuyorlar. Bu sadece insanlara değerlendirmek üzere açık olan imkânların bir göstergesi değildir ve aynı zamanda topluma, muazzam bir zenginlik katmaktadır.

Ama sosyal basamakları yukarı doğru tırmanmak için eşit fırsatlara sahip olunması bakımından daha iyi olabiliriz ve olmak zorundayız. Okulu diploma almadan terkedene göçmen kökenli öğrenci sayısı göçmen kökenli olmayan sınıf arkadaşlarının beş katı. İşgücü Anlaşması'nın altına atılan imzadan bu yana geçen 60 yıl sonra insanların hayatlarında sahip oldukları fırsatlar arasındaki farklar halen sürüyorsa o zaman devletimizin de geçmişte ihmal edilen konuları giderme yükümlülüğü doğar.

5. *Almanya uzun bir süre bir göç ülkesi olduğunu kabul etmedi. Sizce Almanya'nın bundan ötürü bir kaybı oldu mu?*

Ülkemizin göç ile birlikte değişime uğraması „Alman“ kavramının da değişime uğramasını beraberinde getirdi. Günümüzde Alman olmak; büyükanne ve babanın Köln ya da Königsberg’den gelmesi gibi İstanbul ya da Diyarbakır’dan gelmesi anlamına da gelebilir. Alman olmak, ülkemizde kalıcı olarak barışçıl bir birlikte yaşamı isteyen herkesi içerir. Artık tek tek insanlara “göçmen kökenli insan“ şeklinde işaret etmeyi bırakmalıyız. Çünkü biz göçmen kökenli bir ülkeyiz.

6. *Bosnalı ve Türk ailelerin çocuklarının sadece yardımcı işlerde ve kapıcı olarak çalışanlar değil, devlet kurumlarının yöneticileri de olmaları gerektiğini söylediniz. Bunda ne kadar başarı kaydedildi? Almanya Türklerini bundan 60 yıl sonra nerede görüyorsunuz?*

Bugün medya kuruluşları, parlamentolar, yüksek okullar ve ekonominin yönetim katlarında sayıları giderek artmak üzere aileleri Türkiye ya da diğer ülkelerden gelen ve başarının temelini oluşturan kadın ve erkek görüyorsak bu, örnek alınacak bir durumdur. Bu tablo gençlere cesaret veriyor ve onlara kendilerinin de bu yolda ilerleyebileceğini gösteriyor. Birçok aile çocuklarına daha iyi bir hayatı mümkün kılmak istedi ve istiyor. Sosyal basamakları yukarı doğru tırmanmanın çalışmak ve eğitimden geçtiğine dair verilen sözü ciddiye aldılar. Birinci kuşağın çocukları ve torunları iyi bir meslek eğitimi aldılar veya üniversiteyi bitirdiler. Haklı olarak gurur duydukları yollarda ilerlediler. Bu başarılar daha da olağanlaşmalı ve tüm sosyal kesimlerde olmak üzere daha da yaygın bir gerçeklik kazanmalıdırlar. Yakın bir zaman içinde ülkemizde herkesin kendine koyduğu hedefleri gerçekleştirme şansına sahip olmasını diliyorum.

7. *BioNTech kurucuları Prof. Dr. Özlem Türeci ve Prof. Dr. Uğur Şahin’e Federal Liyakat Nişanı’nı takdim ettiniz. Federal Liyakat Nişanı takdim töreninde neler hissettiniz? Kendileri ile tanışma imkânınız oldu mu?*

Bu iki Alman bilim insanının başarısına hayranım. Geliştirdikleri aşı maddesi tüm dünyada insanların hayatlarını kurtarmaya yardım ediyor. Almanya Cumhurbaşkanı olarak da elbette onları aramızda bilmekten gurur duyuyorum. İkisi de İşgücü Anlaşması’nın başından bu yana nelerin başarıldığı ve insanlara Almanya’da ne tür imkanların sunulduğunun harika birer örneğidir. Bu nedenden ötürü bu iki olağanüstü bilimci ve etkileyici insanı Federal Liyakat Nişanı ile onurlandırabildiğim için çok mutlu oldum.

8. *Türkiye ve Almanya arasındaki ilişkilerin geleceği nasıl olacak? İlişkiler sizce uzun vadede nasıl gelişecektir? Almanya fikir ayrılıklarına rağmen hangi alanlarda Türkiye ile olumlu ilişkiler geliştirebilir?*

Türkiye ile aramızda kurulan benzersiz bağ sadece insani ilişkilerimizden kaynaklanmıyor. Türkiye; büyüklüğü, coğrafi konumu ve siyasi ağırlığı bakımından da Almanya'nın stratejik önemi olan bir ortağıdır. NATO'da birer müteffikiz. 15 yıl önce Avrupa Birliği ile katılım müzakerelerini başlatma kararını aldık. Bu yol herhalde karşılıklı olarak arzuladığımızdan daha zor ve meşakkatlidir. Geçtiğimiz yıllarda Türkiye'deki bir çok gelişmeden kaygı duyduk. Ama şu da kesindir: Almanya'da bizler hiçbir zaman Türkiye'nin durumu ve gidişatına kayıtsız kalamayız. Bu elbette karşılıklı olarak geçerlidir. Ülkelerimiz arasında birçok alanda somut işbirliğinde bulunulması karşılıklı çıkarımıza hizmet eder. Örneğin sığınmacılar ve göçmenlere yönelik tutumumuz ya da Afganistan'da son gelişmelere nasıl tepki vereceğimiz konularında.

9. *Türkiye'ye genç bir üniversite öğrencisiyken gitmişsiniz. O zamanlar nasıl bir Türkiye beklentiniz vardı ve Almanya'ya hangi izlenimlerle döndünüz?*

Türkiye o zamanlar da son derece etkileyici bir ülkedi. Özellikle Alman olarak karşılaştığımız sevecenlik ve misafirperverlik beni çok etkiledi. O zaman Türkiye'ye sık sık geri dönme kararını vermiştim – ve bunu iyiki başardım da.

10. *Türkiye'ye daha sonra da sık sık gittiniz. Türkiye nasıl bir değişim gösterdi?*

Türkiye günümüzde elbette çok daha modern. Günümüze kadar bir çok Almanın algıladığından daha hızlı ve ileri gelişti. Aynı zamanda Türkiye'de Avrupa Birliği'nin bazı ülkelerinde de gördüğümüz gibi giderek büyüyen bir toplumsal kutuplaşmayı gözlemliyorum. Farklı düşünene giderek daha güçlü bir şekilde düşman olarak saldırıldığı bir kutuplaşma. Bu, demokrasiye iyi gelmiyor.

11. *Bazı AB ülkelerinde mevcut olan sağcı popülist ve aşırı sağcı eğilimler ne derece zararlıdır?*

İnsanların ten rengi, dil ya da din farkından ötürü sosyal medya ya da sokakta kin ve kışkırtmanın hedef tahtası haline gelmeleri, kendilerine düşmanlık beslenmesi beni derinden

sarsıyor. NSU tarafından işlenen hain cinayetlerin kurbanları, Mölln, Solingen ve Hanau'da ölenler, kaynağı Almanya'nın ortasında, toplumumuzun tam ortasında olan bir nefretin kurbanlarıdır. Şiddetin kendisi aşırı uçtaki bir azınlıktan kaynaklansa da tam da bu yüzden buna karşı var gücümüzle mücadele etmek zorundayız, çünkü ülkemizi zehirlemesine izin veremeyiz. Türkiye'de aşırı uçtaki eğilimler de bizi aynı şekilde kaygılandırıyor. Avrupa ve Avrupalılara karşı kimi zaman kin dolu bir dil kullanılıyor. Bunun sonu iyi olmaz ve ortaklığımızın gerçekliği ile hiçbir ilgisi yoktur. Yabancıya beslenen kin, insana beslenen kindir. Ve bu kine tahammül edemeyiz.

Soruları Ahmet Külahçı sordu.